

Täysistunto

Tiistai 6.9.2016 klo 14.00—18.42

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 119/2016 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

16.21 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme kesän aikana opetus- ja kulttuuriministeriössä ja hallituksessa ahkeroineet teille paljon töitä tänne eduskuntaan.

Tekijänoikeusmarkkinoilla keskeisinä toimijoina ovat yhteishallinnointiorganisaatiot, esimerkiksi Teosto ja Kopiosto. Ne myöntävät tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden puolesta käyttöluvia tekijänoikeudella suojattuun sisältöön. Yhteishallinnointiorganisaatioiden toimintaan kuuluu myös tekijänoikeuskorvausten hallinnointi ja tilittäminen oikeudenhaltijoille, teosten käytön valvonta ja muu toiminta oikeudenhaltijoiden eduksi.

Hallituksen esitys tähtää siihen, että tekijänoikeuden kollektiivisesta hallinnoinnista vastaavat yhteishallinnointiorganisaatiot toimivat tehokkaasti, läpinäkyvästi ja kaikin puolin vastuullisesti ja että alalla on terveet kilpailuolosuhteet. Esitys vahvistaa oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien asemaa. Jatkossa oikeudenhaltijat saavat itse valita, mihin yhteishallinnointiorganisaatioon haluavat kuulua ja miltä osin organisaatio saa huolehtia tekijänoikeuden lisensoinnista heidän puolestaan. Myös oikeudenhaltijoiden päätösvaltaa organisaatiossa vahvistetaan. Lähtökohtana on, että oikeudenhaltijoiden tulee voida päättää heitä koskevista asioista.

Yhteishallinnointiorganisaatiot ovat tekijänoikeusmarkkinoilla monopoliasemassa: sekä oikeudenhaltijat että käyttäjät ovat riippuvaisia niistä. Siksi on tarpeen varmistaa, että yhteishallinnointiorganisaatiot eivät voi käyttää asemaansa väärin. Euroopassa on ollut lukuisia oikeustapauksia, jotka ovat koskeneet yhteishallinnointiorganisaatioiden toimintaa. Myös Suomessa yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminta on ollut tutkinnan kohteena. Kilpailuvirasto julkaisi vuonna 2014 selvityksen, jossa tarkasteltiin teosmarkkinoiden epäkohtia Suomessa. Moni siinä havaituista epäkohdista tulee nyt korjatuksi.

Hallituksen esityksellä saatetaan kansallisesti voimaan Euroopan unionin direktiivi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista ja musiikkiteosten verkko-oikeuksien usean valtion alueen kattavasta lisensoinnista. Sisämarkkinoilla on tärkeää,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2016 vp

että kaikki yhteishallinnointiorganisaatiot toimivat samojen pelisääntöjen mukaan. Ainoastaan näin voidaan turvata terveet kilpailuolosuhteet.

Direktiivillä on myös yhteys EU:n digitaaliseen agendaan. Erityisesti musiikin lisensiointimarkkinoilla ongelmana on ollut vaikeus hankkia tarvittavat oikeudet musiikin verkkopalveluita varten. Aikaisemmin rajat ylittävät palvelut, kuten meillä muutama vuosi sitten Nokian Comes With Music, joutuivat neuvottelemaan tekijänoikeuksista kutakin maantieteellistä aluetta varten erikseen. Siitä aiheutui merkittäviä lisäkustannuksia musiikkipalvelujen tarjoajille. Uudella lainsäädännöllä luodaan ratkaisu, jolla helpotetaan musiikkiteosten oikeuksien lisensiointia rajat ylittäviä musiikkipalveluja varten. Lisäksi edellytetään, että yhteishallinnointiorganisaatiot ottavat käyttöön sähköisiä asiointimahdollisuuksia. Tämä edistää digitalisaatiota.

Arvoisa puhemies! Ehdotus laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista tulee parantamaan niin oikeudenhaltijoiden kuin käyttäjien oikeusturvaa suhteessa yhteishallinnointiorganisaatioihin. Mahdolliset syrjivät tai muuten epäasialliset sopimus- tai muut käytännöt on mahdollista viedä tuomioistuimeen arvioitavaksi tai saattaa valvontaviranomaisen tietoon. Esityksen mukaan valvontaviranomaisena toimii Patentti- ja rekisterihallitus. Tekijänoikeuden yhteishallinnointia koskeva direktiivi on minimidirektiivi, joka sallii kansallisesti pidemmälle menevää sääntelyä. Tätä mahdollisuutta on käytetty vain vähän, sillä direktiivi on varsin yksityiskohtainen.

Jotta tekijänoikeuden yhteishallinnointi pysyy mukana yhteiskunnan kehityksessä, on ollut tarpeen luoda järjestely, jolla edistetään pehmein keinoin lain toimivuutta ja kollektiivisen hallinnoinnin kehittymistä dynaamisella tavalla. Tässä tärkeä rooli olisi yhteishallinnoinnin kehittämisen neuvottelukunnalla, jossa eri sidosryhmät ovat edustettuina. Näin pyritään takaamaan, että tekijänoikeuden yhteishallinnointi kehittyy ympäröivän yhteiskunnan odotusten mukaisesti.

16.26 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on askel oikeaan suuntaan. Toki askel on pieni ja se otetaan yli kymmenen vuotta liian myöhään, mutta parempi nyt kuin ei silloinkaan.

Euroopan unionin digitaaliset sisämarkkinat eivät tunnetusti toimi, ja merkittävä tekijä tässä on Euroopan pirstoutunut tekijänoikeusjärjestelmä. Siinä missä tuotteet, ihmiset ja pääomat liikkuvat vapaasti EU-maiden rajojen yli, bitit eivät liiku. Voin ostaa Maltalta paperikoneen mutta en katsella netistä Ruotsin tv-ohjelmia, ainakaan, ellen huijaa sijaitsevani fyysisesti Ruotsissa — etenkin Ahvenanmaalla tätä on kritisoitu jo pitkään. Digitalisoiduvassa maailmassa onkin välttämätöntä lisätä EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteeseen neljäs digitaalinen ulottuvuus: myös tiedon on liikuttava Euroopassa vapaasti. Eikä kyse ole vain musiikista, kuten tässä esityksessä: internetin näkökulmasta kaikki sisällöt koostuvat samanlaisista biteistä, on sitten kyse musiikista, elokuvista, uutisista, kirjallisuudesta, peleistä, virtuaalimaailmoista tai vaikka 3D-tulostinten ohjaustiedostoista. Ei ole mitään mieltä luoda eri sisällöille erillisiä oikeusjärjestelmiä, jos ne kerran jaellaan samalla tekniikalla.

Euroopan pirstoutunut tekijänoikeusjärjestelmä onkin antanut amerikkalaisille media-yhtiöille etulyöntiaseman maailman digitaalisilla sisältömarkkinoilla. On aivan eri asia kehittää mediapalveluita Yhdysvaltojen kokoisilla avoimilla sisämarkkinoilla kuin Suomen tai vaikka Ranskan kokoisilla sisämarkkinoilla, ja kun palvelu on saatu Yhdysvalloissa valmiiksi, myös Euroopan markkinat on ollut helppo vallata maa kerrallaan. Myös me suo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2016 vp

malaiset yhä useammin katsomme, kuuntelemme, luemme ja koemme myös kotimaiset sisällöt amerikkalaisten palveluiden välityksellä — käytännössä eurooppalaisista sisällöntuottajista on tullut amerikkalaisten mediajättien torppareita.

Arvoisa puhemies! Ymmärrän, ettei Suomi voi kansallisessa lainsäädännössään mennä direktiiviä pidemmälle. Digitaalisten sisämarkkinoiden avaaminen on nimenomaan EU-tasolle kuuluvaa lainsäädäntöä. Kuitenkin toivon, edellytän, vaadin, että Suomi on jatkossa aloitteellinen eurooppalaisen sisältöteollisuuden globaalin kilpailukyvyn palauttamiseksi muun muassa laajaa, kattavaa yhteiseurooppalaista tekijänoikeusjärjestelmää edistämällä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.